

Tartu Ülikool
Loodus- ja tehnoloogiateaduskond
Ökoloogia ja Maateaduste instituut
Geograafia osakond

Lõputöö

Parkide funktsionaalsus Tartu linnas

Rauno Aljas

Juhendaja: PhD. Kadri Leetmaa

Kaitsmisele lubatud:

Juhendaja:

Osakonna juhataja:

/allkiri, kuupäev/

Tartu 2013

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline taust	5
1.1 Linnapargid planeerimisalases kirjanduses	5
1.2 Pargid maailmas ja Eestis	9
1.3 Parkide rolli muutused aja jooksul	10
1.4 Parkide peamised probleemid	10
1.5 Linnapargid Eestis	12
1.5.1 Üldine käsitlus parkidest Eestis	12
1.5.2 Näited Eesti parkide arengul	12
1.5.3 Tartu linna parkide arendamise põhimõtted	13
1.5.4 Tartu pargid	14
1.6 Uurimusküsimused	15
2. Materjal ja metoodika	16
2.1 Uurimisala kirjeldus	16
2.2 Meetod	16
2.3 Valimi pargid ja nende kehtestatud planeeringud	17
2.4 Vaatluse läbiviimine	22
3. Tulemused	23
3.1 Funktsioonid parkides	23
3.2 Talvise ja kevadise pargi erinevused	23
3.3 Analüüs parkide kaupa	25
3.3.1 Keskpark	25
3.3.2 Toomemägi	27
3.3.3 Kanali park	29
3.3.4 Raadi park	30
3.3.5 Tähtvere park	32

3.3.6 Vaksali park.....	33
3.3.7 Sanatooriumi park	35
3.3.8 Ropka park	36
3.4 Võimalused olukorra parandamiseks	38
Kokkuvõte	39
Summary	41
Kasutatud kirjandus.....	43
Lisad	48
Lisa 1	48

Sissejuhatus

Põhjuseid, miks pargid eksisteerivad linnas on mitmeid, kuid üks peamisi on võimalikult naturaalse loodusliku keskkonna linna toomine (Bachin 2003). Park on vajalik nii linna keskkonnale, puhastades ja ühtlustades selle õhku (Sabier et al 2011) kui ka seal elavale inimesele pakkudes endas erinevaid funktsioone (Chiesura 2004). Kuid kuna pargiala nähakse ka võimaliku kinnisvara tegevuse jaoks sobiliku alana, siis on üheks parkide kaitsekriteeriumiks alale omistatud erinevad funktsioonid (Menendez et al 2007). Need funktsioonid on osa linnainimese igapäevasest elust pakkudes võimalusi sportimisest puhkamiseni (Chiesura 2004).

Linnaparkide kasutatavus on tihedalt seotud nendes leiduvate funktsioonide rohkuse ja nende rakendamise võimalustega. Hoolduse ja üldise tähelepanuta park võib muutuda kergelt võsastunud alaks, kus keegi ei käi, kuid avarad ja mitmekesised pargid leiavad pidevalt kasutust ning liiguvad linna arenguga kaasa. Uurides erinevate parkide külastajate pargikasutust, saab hilisemalt tulemuste põhjal luua jätkusuutlikuid planeeringuid, mis suurendaks parkide külastatavust ja muudaks hästi planeeritud parkide kaudu linnas elamise kvaliteeti.

Töö eesmärk on välja selgitada, milliseid funktsioone kasutatakse Tartu linna parkides ja mida oleks võimalik olukorra parandamiseks teha. Töö teostamisel viiakse läbi vaatlused kaheksas Tartu linna pargis talvel ja kevadel. Need kaheksa parki esindavad erinevaid pargiliike linnas ning annavad ülevaate üldisest seisukorrast. Kasutatud meetodiks on vaatlus. Uuringu põhjal tuuakse välja parkide olukord, antakse ülevaade, milliseid funktsioone Tartu parkides kasutatakse ning antakse hinnang, kuidas olukorda parandada.

1. Teoreetiline taust

1.1 Linnapargid planeerimisalases kirjanduses

Üks funktsioonidest põhilisemaid, mille järgi on vajadus tekkinud, on looduse nautimine koos sotsiaalse lävimisega, need on võimalused, mida saavad pakkuda pargid (Oguz, 2000). Kui vaadelda pargialade kujunemist linnas, siis on see sõltuvalt kultuuriruumist erinev. Samuti on muutused toimunud ajas. Algsed pargid olid oma ligipääsetavuse, välimuse ja funktsionaalsuse poolest diferentseeritud. Parke kasutati näiteks jahtimiseks, mõisate iluaedadena, sõdade ajal linna peitmiseks linnuste ja losside puhul. Tänapäeva urbanistlikus keskkonnas omavad pargid mitmeid ühiskondlikke funktsioone ning mõjutavad sellega ühel või teisel viisil linna kujundajat, inimest.

Üheks linna ja selle ühiskonna osaks on avalik ruum, mille alla kuuluvad enamasti kõik pargialad. Avalik ruum on linna osa, mis on otseselt inimesele nagu ka sõna *public*, mis tuleb ladina keelest ning tähendab avalikku (Ercan 2010). Selle ruumi kasutust defineerivad inimesed ning need alad on kasutuseks kõigile. Ajaga kaasas käivad muutused ja arengud parkides on paratamatu ja pidev protsess urbanistlikus keskkonnas, nii on ka linnakeskkond lakkamatus muutumises (Ercan 2010). Park on nende üksikute alade seas, mis on alles jäänud pikemaks ajaks linnakeskkonda, sest parke nähakse kui rekreatsiooni aladena (Rogers 2005). Tüüpiliselt elab linnades väga mitmekesine elanikkond, näiteks rahvuste, traditsioonide ja elustiilide poolest (Garba 2007). See tekitab ka avalikes ruumides konflikte, teise grupi poolt kasutatavat ala püütakse mõnikord vältida ning osa võimalikke kasutajaid tõrjutakse avalikest ruumidest välja. Hiljuti toimusid Türki pealinnas Ankaras rahutused, sest seal asuvast Gezi pargist taheti 600 puud maha võtta ning selle asemele ehitada kaubanduskeskus (Joonas 2013). Ekstreemsema poole pealt võib näitena tuua, et maailmas leidub riike, kus naistel ei lubata külastada avalikke alasid. Võitlus avaliku ruumi üle on suur ning tihtipeale näeb arendaja avalikku ruumi, kui võimalust teenida isiklike huvide, sest seda ala nähakse kui luksust linnapildis ning pargiala alalhoidmine pole esmatähtis (Menéndez 2007). Näiteks on Londonis avalikku ruumi järk-järgult vähendatud ilma, et seda teemat oleks kaasatud ühiskondlikku arutellu ning samamoodi on praktiseeritud selliste aladega terves Euroopas (Madanipour 2004). Kuid osades riikides võib tekkida probleem ruumi puuduse üle, sest

kasvavale rahvastikule on vaja elukohti ning elukohtade tekitamiseks vähendatakse või kaotatakse avalikku ruumi. Seepärast loetakse avalike ruumide võrdlemisel parimateks neid alasid, mis suudavad käia ajaga kaasas ning olla kõige mitmekülgsema otstarbega, et ei tekiks vajadust hävitada roheala elamisruumi puuduse tõttu.

Kui täpsemalt vaadata pargi rolli avalikus ruumis, siis on näha, et nii pargi kujundusest kui ka asukohast oleneb terviklikult ala maine ja kasutuse tihedus. Läbimõttlemata planeering vähendab inimeste soovi külastada parki regulaarselt ning seega võib park paista kui kasutu ala. Samas saab elamualadel asuv park omada positiivset mõju. Kui park on korras, õigesti planeeritud ja sobivas kohas, siis on hiljem inimestel endil soov hoida ala puhta ja korralikuna. Korras park vähendab kuritegevusliku käitumise võimalust ning vähendab segregatsiooni, suurendades inimeste kokkupuutuvust (Mandeli 2010). Avaliku ruumi kujundajad on elanikud ise, kelle profiilist oleneb, millist ala ja kui palju seda ala on vaja. Sellepärast pole võimalik probleemide lahendamiseks rakendada samasugust poliitikat nii Eestis kui ka Iraanis, sest riigid on kultuuri poolest väga erinevad.

Kuigi parkidel on omad positiivsed mõjud linnaruumile, siis on siiski need alad ohustatud arendustegevuse ja teiste antropogeensete tegurite poolest (Sabier et al 2011). Üheks suurimaks pargialade kahandajaks on tühjalt seisvate maade pidevalt kasvav hind, mida nähakse potentsiaalse rahaallikana, kuna kinnisvarade arendajad ei näe suurel tühjana seisval pargialal piisavat majanduslikku väärtust. Praegusel ajal on linnad suuremal või väiksemal määral enamuse pargialasid alles hoidnud ja pigem isegi juurde tekitanud. Põhjuseks võib olla uuringutest välja tulnud tõestused, et pargid on linnale kasulikud elukvaliteedi parandajana ning toovad otseselt finantsilist kasu, kasvatades pargiala ümbruskonnas asuva kinnisvara hinda ja vähendades stabiilsema temperatuuri hoidmisega majapidamistes kulusid, mis lähevad ruumide jaheda või soojana hoidmisele (Sabier et al 2011). Roheline keskkond linnaruumis on oluline, et hoida urbaniseeruvat ühiskonda kontaktis loodusega.

Võttes linnapargi osadeks, saab mõtteliselt pargiala jaotada erinevateks tsoonideks. Nendeks tsoonideks on peamiselt teed, muruplatsid, puude alleed, spordiplatsid, mänguväljakud ja kaubanduslikud pinnad (Hassaan & Mahmoud, 2011). Lisaks nendele on osadesse parkidesse asetatud monumente ja ausambaid ning tekitatud mälestusmärgi väärtusega alasid. Iga tsoon annab pargile juurde positiivse lisaomaduse ning tagab konkurentsivõime võrreldes teiste avalike aladega .

Vaatamata inimeste mõjudele, on linnapark koht, kus puhata ja looduses viibida, sellega põgenedes ajutiselt linna keskkonnast (Chiesura, 2004). Sellepärast on oluline pargi multifunktsionaalsus, suurus ja asukoht. Peale nende faktorite loetakse pargi külastatavuse mõjutajaks inimeste endi sotsiaalset ja kultuurilist tausta. Teada on, et vanemad inimesed eelistavad vaikust ja rahu, samas kui noored otsivad just võimalust end vabalt tunda ja sotsialiseeruda teistega (Hassaan & Mahmoud, 2011). Sellised erinevused sunnivad linna tekitama sarnaseid alasid erinevatele sihtgruppidele. Lisaks külastatakse parke ka lemmikloomadega, mis võib tavapargi puhul tekitada vastuolusid, kuid kaasaegsesse linnaruumi on tekitatud eraldi lemmikloomade pargid (Iojă et al 2011). Sellepärast on linnapargid oma multifunktsionaalsusega jätkusuutlikute linnade osad, pakkudes sealsel elanikkonnale paremat elukvaliteeti.

Parkide funktsioone linnas lähemalt vaadeldes, saab eristada kindlad kasutusala. Üheks peamiseks funktsiooniks on puhkus, kus inimene saab tunda ennast vabalt (Dyck 2013), maandada pingeid ja eralduda linna müra (Ngesan & Karim & Zubin 2012). Puhke funktsiooni on tõlgendatud erinevate tegevustena, näiteks kui inimene istub, jalutab või peab pargis piknikku (Chiesura, 2004). Inimesed on seostanud selle funktsiooniga emotsionaalsel tasemel vabadust, vaikust, rahu stressi vähenemist ja õnnetunnet. Ka kõik teised funktsioonid on argipäeva rutiinist puhkamise eesmärgiga, sest inimene tunneb kõiki neid samu emotsioone (Chiesura, 2004). Sportimine pargi territooriumil, kasutades roheala territooriumi jooksmiseks või spetsiaalsel platsil palli mängides. Koerte või mõne muu lemmikloomaga jalutamine, kui tullakse just lemmiku pärast parki, et ta saaks rahuldada oma liikumise vajadused, mis korteris olemise tõttu on piiratud (Iojă et al 2011). Sotsialiseerumine ehk tuttavate või võõrastega kohtumine, kes samasse sotsiaalsesse gruppi kuuluvad. Erinevad võimalused lastele mänguväljaku või rulapargi näol ning lisaks vanematega ühise aja veetmine. Lisaks nendele enim kasutatavatele funktsioonidele, liigutakse pargi alast otse läbi, eesmärgina valida rohelisem jalgsikäigutee. Neid kõiki funktsioone on inimesed terves maailmas erinevates küsitlustes ära märkinud, ühendades sellega eri riike. Võimalus, et üks inimene kasutab ühe pargivisiidi jooksul mitut funktsiooni, näiteks puhke, sotsialiseerumise ja mõnda muud, näitab ala multifunktsionaalsust ning inimeste oskust ja tahet maksimeerida külastusest saadav kasulikkus. Selline pargi mitmekülgne kasutamine õigustab ala eksistentsi urbanistlikkus keskkonnas.

Peale täiskasvanute käivad pargis väikesed lapsed, kellele on tavaliselt pargis olemas eraldi funktsioonid mänguväljaku näol või muu noorema sihtgrupi jaoks suunatud tegevusena nagu rulapark. Kuna laps määratletakse isikuna, kes on alla 18-aastane, saab jagada selle grupisisest tegevust kaheks. Esiteks võimaldavad pargid lastel teistega suhelda ja kokku saada, teiseks kulutada üleliigset energiat ning arendada nende kehalisi võimeid (Loukaitou-Sider & Sider 2009). Uuringutest on välja tulnud, et lapsed kasutavad parki füüsilise tegevuse jaoks rohkem, kui täiskasvanud. Siiski on osades riikides suurenev probleem ülekaalus laste seas, mille põhjuseks on füüsilise aktiivsuse puudumine (Loukaitou-Sider & Sider 2009). Lastegrupi puhul on eristatav tugevuse saanud ohutus pargis, mille tagamist peetakse parkide üldiseks nõrgaks küljeks. Kõikide inimgruppide jaoks peetakse ühte viisi ohtlikuks ajaks pimedat aega, mis võib olla soovivaks teguriks kuritegevusele. Õhtuse ohutuse suurendamiseks kasutatakse pargis tänavavalgustust ning aeg-ajalist politseipatrulli visiite (Loukaitou-Sider & Sider 2009). Lisaks praktiseeritakse parkide sulgemist ööseks, et vähendada kuritegevust ja parkidesse magama tulevate kodutute arvu. Tuues paralleele täiskasvanute ja laste pargi külastusse, võib näha mõningasi erinevusi, kuid suuremas osas moodustuvad samasugused sotsiaalsed grupid, kes külastavad kindlaid parke.

Kuid park ei ole tähtis ainult inimesele, vaid ka linnasisesele floorale ja faunale, võimaldades loodusel iseseisvalt eksisteerida linna tehnilikus keskkonnas (Sabier et al 2011). Metsikute loomade linnaruumis viibimine võib tekitada vastuolu inimestes, kuid pargis alaliselt elavatel looma- ja linnuriigi liikidel on oluline osa pargis üldise mikrofloora loomisel ja hoidmisel. Roheluse osa puhtama õhu hingamisel, suvel ümbruskonna jahutamisel, erosiooni mõjude vähendamisel, mõjutab elukestvalt paljude faktoritega linna atmosfääri, muutes linna elukeskkonda stabiilsemaks ja elutervemaks (Hies et al 2005). Kindlasti suurimate rohealadena linnas, avaldavad pargid ümbruskonnale kõige rohkem positiivset mõju. Tänapäeval on pargid kohad, kus kokku puutuvad mitmed äärealad nagu ühest küljest linna tehiskeskkond ja teisest kantslikult loodud ja hooldatud loodus (Keppart 2009). Pargialadelt leiab liike, mis asuvad vaid parkides ja on oma nimegi saanud sellest- nagu pargipuravik ja pargi turteltuvi (Keppart 2009). See on võimalik sellepärast, et pargi maastik on mitmekesine, kuna inimene on üritanud võimalikult väiksele maa-alale kõike maksimaalselt kokku suruda. Seetõttu leiab selliselt alalt elupaiku, mida metsikus looduses leiab harvem nagu puud, mille vanus on üle 100 aasta (Keppart 2009). Elustiku rikkuse on tinginud nii ökotoni kui ka rohkete elupaikade olemasolu.

1.2 Pargid maailmas ja Eestis

Parkide suurus on ka üks paljudest võimalustest, kuidas neid jaotatakse. Pindalaline jaotus sõltub linna mastaabist ning sellepärast varieeruvad eri linnades suurte-, keskmiste- ja väikeparkide mõisted. Kuna pargid moodustavad suure osa linna rohealadest, saab nende alade näitel võrrelda linna rohealaid protsentuaalselt (Tabel 1.). Maailma linnadest on rohealade poolest esikolmikus Berliin, Toronto ja New York ning tuues võrdluseks Eesti linnad, siis Tallinn ja Tartu jääks alla vaid Berliinile. Berliini rohealade rohkuse on taganud suured rohealade massiivid, mis on tekitanud Berliini ümber rohevöö, millega vähendatakse suure linna tekitatavate kasvahoone gaaside efekti. Kuid kui võrdlusesse tuua sarnaseid linnu Euroopast nagu Helsingi, Riia ja Brighton & Hove, siis on rohealaid rohkem Eesti linnades välja arvatud Riia, kus rohealade hulk on suurem linna läbiva rohevöö tõttu. Peale suuruse saab parke jaotada tüübi ja funktsioonide järgi nagu näiteks mõisapark ja lemmikloomadele mõeldud jalutamispark (Ioja et al 2011). Parkide arv ja multifunktsionaalsus oleneb tugevalt linna füüsilistest mõõtmetest. See tähendab, et mida suurem on linn, seda mitmekülgsemad on võimalused parkides.

Tabel 1. Maailma ja Eesti linnade rohealad

Linn/Näitaja	linna üldpindala (ha)	elanike arv	rohealade pindala (ha)	Rohealaid protsentuaalselt
Tallinn	15920	419830	4000	25,1
Tartu	3887	98522	870	22,3
Oklahoma	160890	579999	7470	4,6
New York	121300	8336697	11735	9,6
Toronto	63000	2800000	8000	12,7
Berliin	88900	3431675	31115	35,0

London	157200	7668300	11000	7,0
Helsingi	71600	609968	3800	5,3
Riia	30405	706413	8509	28,0
Brighton & Hove	8800	256985	1300	14,7

1.3 Parkide rolli muutused aja jooksul

Parkide primaarne eesmärk oli looduse toomine linna, et sealsed elanikud saaksid nautida rahu ja vaikust, mida saavad pakkuda vaid loodusmaastikud (Bachin 2003). Ajaga on toodud parkidele juurde üha enam funktsioone, seega on muutunud parkide roll meie elus. Tegelikult parkide kasulikkus linna elukvaliteedile avastati erinevate funktsioonide seast 20. sajandi teisel poolel. Kuni selle ajani oli parkide ja haljasalade osa ajaloost olnud esteetilise naudinguga ja sotsiaalse lävimise rollis (Foreman 2013). Sellele lisandusid pargisest tegevuste, nagu lastemänguväljakute, ühiskasutatavate hoonete, sportimisvõimaluste ja basseini planeerimine parkidesse (Bachin 2003). Eelmise sajandi kahekümnendate aastate alguseks täheldati, et parkide ja rohealade ümbruses on õhk puhtam ja kvaliteetsem, kuid nagu ka üldine suurenev kliimale ja keskkonnale mõtlemine kasvas alles kahekümnenda sajandi keskel, siis ei tundunud sajandi alguse aegadel täheldatud avastus suure tähtsusega. Alates 1960. aastatest hakati tegema seadusi, mis olid mõeldud otseselt keskkonnale. Sajandi lõpuks oli vastu võetud Rio de Janeiro bioloogilise mitmekesisuse ja Arhusi konventsioon, mis edendasid keskkonna tähtsust ja suurendasid tähelepanu sellele. Looduskeskkonna säilitamise tähtsuse suurenemisega kasvas ka parkide osa linnade ökosüsteemi hoidmises.

1.4 Parkide peamised probleemid

Kasutades urbanistliku pargi hüvesid puutub linnaelanik kokku ka igapäevaste probleemidega. Parkide korrashoiu ja kaunimaks muutmise peale kulub kohalikul omavalitsusel liiga palju raha ning seetõttu piirduakse ainult hädavajalike töödega (Menendez et al 2007). Ühe osa probleemidest moodustavad puuduvad prügikastid ja lõhutud pargipingid. Probleemiks pargi haldajale, kelleks on tihti peale linn, on piisava hoolitsuse

tagamine (Sabier et al 2011). Inimesed eeldavad, et park on hoolitsetud ja korrektse asetusega, kuid kõik see tekitab rohkeid kulutusi linnale, mis võib tekitada vastuolusid selle ala vajalikkusest. Kohalikul omavalitsusel puudub alaline personal, kes korrastaks regulaarselt parke.

Paljudes parkides on ainult hoolitsetud murualad ja suured puud. Kaunis loodus pargis on kunstlikult tekitatud ning aja jooksul muutuvad vananevad puud ohtlikuks nii pargi külastajatele kui ka teistele puudele. Kuid samas muudab hoolitsetud ja planeeritud park inimeste kujutelmade loodusest ja selle väljanägemisest. Suvel võib parkides olla tihti liiga palju rahvast, seega puudub privaatsuse ehk siis üksiolemise moment. Seega ei saa rääkida omaette looduse nautimisest rahu ja vaikusel. Peale teiste inimeste on pargis häirivaks faktoriks linna müra, millest suurimat probleemi valmistab autoteede lähedus. Suurte parkide puhul tekib inimestel lisaprobleem pargi juurde pääsemisega ning hakatakse üritama autoga sõita pargi territooriumil (Bennet et al 2010). Pargi külastamist öisel ajal peetakse ohtlikuks ning seostatakse vandalismi ja kuritegevusega. Inimesi peletavad pargist ka suurte puude otsas paiknevate hakkide ja vareste kärarikkad kolooniad.

1.5 Linnapargid Eestis

1.5.1 Üldine käsitlus parkidest Eestis

Eesti riigi seadusandlus on parkide korra ja tegevuskavade suhtes üks peamisi aluseid. Põhilisteks pargiala reguleerivateks seadusteks on looduskaitse seadus ja planeerimisseadus. Neist esimene on kohalikele omavalitsustele aluseks, et reguleerida parkide korda ning lisaks ära määratleda park, kui kohaliku omavalitsuse tasemel kaitstav loodusobjekt. Planeerimisseadus käsitleb omavalitsuste üldplaneeringus olevaid sätestusi pargi kohta, kust leiab punkte ala määramiseks, kaitseks kui ka kasutustingimusteks. Seadusandlus annab pargi haldusega tegelemise kohaliku omavalitsuse kätte. See tagab otsese ja täpsema seaduse rakendumise pargile, kuid samas jätab vabad käed omavalitsustele.

Planeerimise põhimõteteks on avalikkus, hierarhilisus, huvide tasakaalustatus, kõikehaaravus, mõistlik ja otstarbekas maakasutus, looduskeskkonna säästlikkus ja elukvaliteedi parandamise mõte. Seda tuleb järgida nii üleüldiselt kui ka parkide puhul. Tagada tuleks olemasolevate ja uute parkide külastajate soov käia pargis ning seda saab teha parandades funktsioonide mitmekesisust ja kättesaadavust pargis. Üheks planeeringutele suuniste andjaks on Üleriigiline Planeering Eesti 2030+, millega on äramääratud pikaajaline strateegiline kava ruumilise arengu suunamiseks. Lisaks näitab suuniste paikapanemine riigi poolt, et pargiala on tähtis riigile, mis sunnib ka omavalitsusi tähtsustama neid alasid. Park, kui üks linna suurimaid rohealasid, kuulub rohevõrgustiku sisse ning dokumendi kohaselt on eesmärgiks linna ümbritseva haljasalaga siduda linna sees paiknevad rohealad. Erilist tähelepanu vajavad Eesti suuremad linnad Tartu ja Tallinn.

1.5.2 Näited Eesti parkide arengul

Eesti pargid on aegade jooksul läbi elanud palju muutusi. Tallinnas asuvat Kadrioru parki on alates rajamise aastast 1718 muudetud mitmeid kordi, põhjuseks on olnud tihe võimude vahetus ja sõjaolukorrad (Kuuskemaa & Tallinn 2007). Park on oma eluaja jooksul olnud

mitmeid kordi viletsas seisukorras, kas siis ebapiisava hoolduse või sõjakäigus saadud kahjude tõttu. Peale ajalooliselt ja kultuuriliselt väärtusliku paigaga on tegemist ka Tallinna loomaaia asutamise kohaga (Kuuskemaa & Tallinn 2007). Park oli sellel ajal väga korrast ära ning ka loomaaed kolis kiiresti pargi aladelt välja. Eesti taasiseseisvumisel hakati pargi direksiooni juhtimisel ala hooldama ja renoveerima, mille käigus said mitmed pargialad täielikult uuendatud (Lootus 2007). Tänapäevaks on parki järk järgult taastatud ning pargi olukorda saab nimetada heaks. Sarnaselt Kadrioru pargile on üle elanud ka Tõrva park hoolduseta jätmist, kuid pargi omanikud lasid enne 20. sajandit alal täielikult metsaks kasvada (Möllits 2012). Park korrastati 20. sajandi keskpaigaks, kui sinna ehitati laululava ja rajati pärnaallee (Möllits 2012). Park on korras ka tänapäeval, kuid 2013. aastal põles süütamise käigus laululava suures osas maha. Kui Kadrioru pargis ja Tõrva linnapargis valitses vahelduv kord, siis Pärnus Lydia Koidula pargi rajamise eesmärk oli, et saada lahti praeguse pargi alale tekkinud prügimäest ja paigutada sinna Koidula monument (Veersalu 2012). Park sai 40 aastat peale valmis saamist uuenduse, mille käigus kaotati autotee, mis eraldas parki ja Vabaduse platsi (Veersalu 2012). Tänapäevaks on park üks linna esinduslikumaid ning pargi taimestik on keskmise liigirikkusega (Veersalu 2012). Eesti parkide olukord on olnud aegade jooksul väga erinev ning kujunenud on nad nii vastavalt vajadusele kui ka käskudele. Osad pargid on siiani korrast ära, kuid paljud on korda tehtud ja funktsioneerivad.

1.5.3 Tartu linna parkide arendamise põhimõtted

Tartu linnal on välja töötatud arengustrateegia 2030, üldplaneering, arengukava ja keskkonna arengukava, mis toetavad pargi ja rohealade arengut. Üldplaneeringu ja arengustrateegia üheks sihiks rohealade suhtes on ühtse ja katkematu rohevõrgustiku moodustamine linna. Ülesande teeb raskemaks Tartu linna läbiv raudteeliin. Selline võrgustik soodustaks nii inimeste kui ka taimede ja loomade suuremat kasutamist sellistele aladele. Tartus asuvad veel Anne looduskaitseala, Toomemägi koos Kassitoomega, Raadimõisa park ja Ropka Ihaste luht, mis kuuluvad riiklikul tasemel kaitsealade hulka (Tartu üldplaneering 2005). See hoiab linna haljasaladele kõrgendatud tähelepanu ning sunnib neid korras hoidma ja edasi arendama. Praeguseks läbib linna kokku 39 km tänavahaljastust, lisaks ühendatakse erinevaid

rohevõrgustiku osasid linnas ning muudetakse parke mitmerindelisemaks (Tartu üldplaneering 2005). Rohevõrgustiku sidumisele aitab kaasa hoonestatud aladesse kompensatsioonialade ja roheliste tuumalade loomine, hõlmates enda alla parke ja muid rohealasid linnas (Tartu arengustrateegia 2030) Parkides toimuva kuritegevuse vähenemiseks tagatakse valgustus pimedal ajal ja tehakse pargivara vastupidavamast materjalist (Tartu arengukava 2012). Rohealad on jaotatud nelja tsooni ning tulevikus plaanitakse juurde tuua viies tsoon. Igale tsoonile on kirja pandud omad iseäralikud kirjeldused ja eesmärgid. Mõlemate arengukavade nii üldplaneeringu kui ka arengustrateegia tegemisel on arvestatud koostamise hetke seisuga ning nende sisus on kajastatud nii tugevused kui ka nõrkused. Lisaks on tuleviku plaanidena kirjas olukorra säilitamine või parandamine. Eraldi koostatud keskkonna arengukava toob parkide poolelt välja küsitluste analüüsist välja tulnud positiivsed ja negatiivsed küljed. Tartus ollakse rahul parkide seisukorraga, kuid rahul ei olda Emajõe kaldaalade olukorraga (Keskkonna arengukava 2005). Peale selle on plaanis on kavandada kolmekihiline rohevõrgustik, mis kaasaks kogu linna ning toetaks sellega üldplaneeringut (Keskkonna arengukava 2005).

Tartu on erinevatel aastatel korraldanud ankeetküsitlusi, millest „Tartu ja tartlane“ ning „Tartlane ja keskkond“ annavad kodanike tagasisidet ka rohealade olukorra kohta. Inimesed on toonud välja haljasalade nõrgaks küljeks mänguväljakute puudumise ning juurde soovitakse tervisespordiradasid, piknikukohti, suusaradasid ja pallimänguplatse (Tartu ja Tartlane 2008). Linnaosade kaupa toodi eraldi välja Ränilinna, Annelinna, Jaamamõisa ja Ropka linnaosa puudus – rohealade vähesus või puudumine (Tartlane ja keskkond 2011). Kuid siiski võrreldes eelnevatel aastatel toimunud küsitlustega on kõige hilisemates analüüsides kajastunud trend olukorra paranemiseks.

1.5.4 Tartu pargid

Tartu parke uurides on siinsete parkide teket ja kujunemist mõjutanud sõjad ja võimude vahetused. Tänapäeval on linnas kõige rohkem parke kesklinnas. Selle taga on II Maailmasõja järgne arhitekt Arnold Matteus, kes jättis teadlikult pargi alade loomisega ruumi tulevasele väärisarhitektuurile. Pikemaid diskussioone on peetud Ülejõe pargi kohta, kus hetkel on käsil uuendamine. Korduvalt on tulnud esile arutelud pargiala taashoonestuse kohta (Drikkitt &

Saar 2011). Samas on linnas alasid, tööstus ja magala rajoonid, kust puuduvad või on minimaalselt esindatud pargialad. Linnas on jaotunud erineva funktsiooniga parke nagu näiteks mõisa-, dendro-, ajaloolised-, õppe-, tervise- ja kalmistu pargid. (Sander & Meikar 2009). Lisaks on linnas väga erineva suurusega parke, millest väiksemate pindala on alla 1 hektari ja suurimate pindala üle 15 hektari. Linnaosade vahel on parkide jaotus ebavõrdne, mille on tinginud erifunktsioonidega linnaosad nagu magalarajoon Annelinn, tööstusrajoon Ropkas ja eramajade rajoon Tammelinnas. Arengukavadesse ja planeeringutesse on Tartu kaasanud parke aktiivselt ning olemas on ülevaade hetkel parkides toimuva ja tulevikuplaanide kohta.

1.6 Uurimusküsimused

Antud töö käsitleb Tartu linna parkide funktsionaalsust ja vastavust parkide üldtunnustatud planeerimise põhimõtetele. Töö eesmärgiks on teha selgeks Tartu linnaparkide funktsioonid, võttes aluseks rahvusvahelised normid ja kohaliku seadusandluse paikapandud kriteeriumid, kuivõrd Tartu pargid on linnaruumis funktsionaalsed ja vastavad planeerimise põhimõtetele.

Uurimuse täpsemaks eesmärgiks on anda ülevaade:

- 1) Millised on hetkel kasutatavad parkide funktsioonid Tartus?
- 2) Mida oleks võimalik teha paremaks parkides valitseva olukorra suhtes?

2. Materjal ja metoodika

2.1 Uurimisala kirjeldus

Tartu linn on ajalooliselt vana ning üle elanud mitmeid sõdu, millega II Maailmasõja ajal kaasnesid ka pommitamised. See kõik on linna arengusse ja üldisesse planeeringusse jätnud omad jäljed ning mõjutanud tänapäevase Tartu väljanägemist. Tartu on oma väljanägemiselt roheline linn ning kokku on rohealasiid 22% linna maa-alast, mida on rohkem, kui paljudes teistes maailma linnades. Pargid Tartus on eri vanustes ja hooldatuse tasemetel, samas leidub linnaosasid, kus puudub pargiala täiesti. Keskkonnaameti kohaselt jaotuvad linnapargid viide gruppi: ajaloolised haljasalad, uued pargid, surnuaia kalmistupargid, kindluste likvideerimiseks moodustatud ja sõjahaavade kaotuseks koostatud pargid (Paju 2012). Antud uuringus keskendutakse kaheksale Tartu linna pargile, mis esindavad ajaloolisi, uuema aja, kindluste likvideerimiseks loodud kui ka sõjahaavade kaotuseks koostatud parke, et välja selgitada nendes kasutatavad funktsioonid ning analüüsida seda.

2.2 Meetod

Oxfordi inglise sõnastik defineerib vaatlust, kui juhtuva fenomeni täpset jälgimist ja üles märkimist (Oxford 2013). Tartu linna parkide analüüsimiseks kasutan vaatlusmeetodit, kogudes infot kaheksa pargi külastajate ja olukorra kohta. Enne vaatlusi tutvusin kõigi parkide materjalidega ning käisin parkides kohapeal. Vaatlusmeetodi puhul kasutasin poolstruktureeritud meetodit, mille puhul on olemas peamised üldised küsimused (Punch 2005). Vaatluse jaoks tarviliku info kogumiseks viisin end kursi mujal maailmas tehtud sarnaste töödega. Objektiivse info kogumiseks tutvusin eelnevalt väljaspool Eestit teostatud uurimistöödega parkide kohta, et teada saada, millist informatsiooni on erinevate pargivaatlustega kogutud ja analüüsitud.

2.3 Valimi pargid ja nendele kehtestatud planeeringud

Andmete kogumiseks valisin Tartu linna 8 parki: Kanali park, Keskpark, Toomemägi, Vaksali park, Tähtvere park, Ropka park, Sanatooriumi park ja Raadi park (Tabel 2) (Joonis 1). Parkide valikul tuginesin nende erinevate tüüpide, külastajate profiili, linnaosade kui ka pargi suurustele. Lisaks tutvusin enne lõpliku valimi koostamist iga pargiga 2012. aasta sügisel ning selle abil sain kokku panna konkreetsema valimi, et vaatlused oleksid üksikasjalikud, detailsed ja hõlmaksid kõiki uurimistööks vajalikke aspekte. Sügisel kogutud info ning kohapeal tutvumine andsid täpsema ülevaate hetke olukorrast Tartu parkides. Valimist väljajäänud pargid (Tabel 3) olid, kas juba esindatud samalaadse pargina või pargi ala oli rekonstrueerimise all, näiteks Emajõe ääres asuv Ülejõe park. Lisaks osutus kalmistupark (Tabel 3) pargisordina ebasobilikuks oma spetsiifilise kasutusala poolest.

Tabel 2. Valimisse kuuluvad pargid

Linnaosa	Park	Suurus (ha)
Annelinn	Kanali park	4,8
Raadi kruusamäe	Raadi park	10,3
Kesklinn	Keskpark	1,9
Kesklinn	Toomemägi	19,8
Maarjamõisa	Sanatooriumi park	15,3
Ropka	Ropka park	12
Tähtvere	Tähtvere park	7,2
Vaksali	Vaksali park	1,9

Tabel 3. Valimist välja jäänud pargid ja kalmistud

Park	Kalmistu
Karlova park	Tartu Aleksander Nevski kalmistu
Päeva park	Tuigo kalmistu
Ülejõe park	Maarja kalmistu
Vanemuise park	Peetri kalmistu
Pirogovi park	Raadi kalmistu

Kassitoome	Rahumäe kalmistu
Forseliuse park	Tartu Baptisti kalmistu
Barclay plats	Tartu Juudi kalmistu
Holmi park	Tartu sõjaväekalmistu
Kiigemäe männik	Uspenski kalmistu
Kuningaplats	Uus-Peetri kalmistu
Lembitu park	Vana-Peetri kalmistu
Lillemägi	Vanausuliste kalmistu
Maaülikooli park	Ülikooli kalmistu
Mathieseni park	Vana-Jaani kalmistu
Politsei plats	Ropka Tamme kalmistu
Puukooli park	
Suveaed	
Tartu tammik	
Tartu Ülikooli Botaanikaaed	
Vabaduse puiestik	
Wiiralti mets	
Kraamituru kaldapealne	
Narvamäe plats	
Kesk- Annelinna park	
Avaturu kaldapealne	
Veeriku park	
Uueturu plats	
Meltsiveski tiigi haljasala	
Laululava spordipark	

Kanali park

Kanali park paikneb Turusilla ja Sõpruse silla vahelisel alal. Park on kujult piklik ja kitsas. Park jääb kanali ja Annelinna vahele. Haljastus on Anne Kanali Annelinna poolsel küljel ja supelranna piirkonnas korrapäraselt hooldatav, muru ja puu- ning põõsasgruppidega. Liikidest on enam esindatud harilik tamm, arukask, sirel, kontpuu ja tuhkpuu. Anne kanali ja Emajõe

vaheline ala on looduslikuma ilmega, aeg-ajalt hooldatav puu- ja põõsasgruppidega rohumaa, kuhu on istutatud harilikku tamme. Sõpruse silla juures omandab ala loodusliku metsaala ilme (Detailplaneeringu I köide). Detailplaneering kehtestatud 28.03.2006.a.

Toomemägi

Toomemäe park paikneb Tartu kesklinnas ja tema pindala on 19,8 hektarit. Park on Tartu vanalinna muinsuskaitse alal. Parki läbib loode-kagusuunaline pärna allee, mille jagab pooleks edelas Inglisild ning endistel muldkindlustustel kulgeva allee katkestab Kuradisild, seega pargi eri osasid ühendavad Inglisild ja Kuradisild. Sillad paiknevad parki läbivatel vagumustel. Vaatlusteks on park jagatud kaheks osaks I pool, kus asetsevad Toomkiriku varemed ja II pool, kus asetseb Tähetorn. Park on liigirikas, kuid okaspuid esineb vähesel määral. Peamine puuliik on vaher, lisaks pärn ja saar. Kohati tundub, et puud on liiga tihedalt. Toomemäe üldplaneering kehtestatud 27.03.2003 Tartu LVK määrusega nr. 25

Keskpark

Asub kesklinnas, Riia tänava, Vabaduse puiestee ja Poe tänava vahel. Alal paiknes enne Teist Maailmasõda kaubahoov, millest tuleb ka pargi nimi. Park kuulub väiksemate hulka, kuid on hooldatud. Detailplaneeringut kehtestatud ei ole. Pargi arengukava ja suunised kehtestatud Tartu linna üldplaneeringuga.

Tähtvere park

Asub Tähtvere linnaosas, Kreutzwaldi tänava ja Lauupeo puiestee vahel. Park on suur ja suhteliselt avar, mis teeb lihtsaks selle jälgimise. Pargis olevad puud on enamasti vanemad ning liigilt peamiselt pärnad. Detailplaneeringut kehtestatud ei ole. Pargi arengukava ja suunised kehtestatud Tartu linna üldplaneeringuga.

Vaksali park

Asub Tartu kesklinna lähedal, Jaan Tõnissoni tänava ja Julius Kuperjanovi tänava vahel. Park kuulub väiksemate hulka, kuid on hooldatud. Detailplaneeringut kehtestatud ei ole. Pargi arengukava ja suunised kehtestatud Tartu linna üldplaneeringuga.

Raadi park

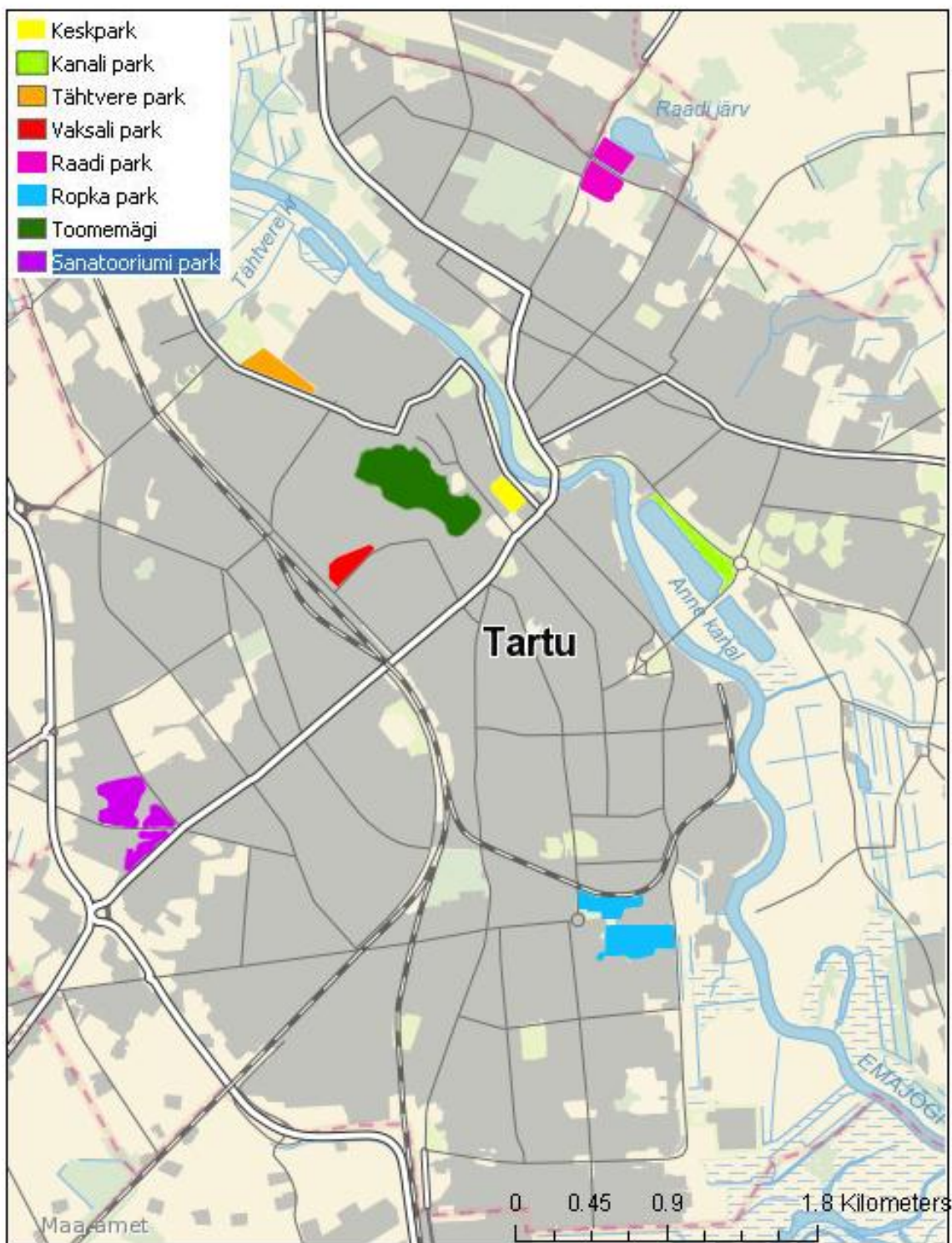
Asub Tartu linna kirdeosas, Raadi järve kallastel. Park on kaheosaline dendropark ja mõisa park. Pargi pindala on 10,3 hektarit. Kesklinnapoolse osa seisukord on seotud ajaloolise dendropargiga, mistõttu võib tunduda, et park on korrast ära. Pargis on palju vanu puid ning lennuväljapoolsel küljel on padriku moodi ala. Järve poolne osa pargist on hõredama plaaniga, kuid sealsed puud on vanad. Terve park on kokku natuke üle 10 hektari suur. Detailplaneering on koostatud seoses Eesti Rahva Muuseumi projekti algatamisega.

Ropka park

Asub Ropka linnaosas. Parki läbib Ropka tee. Pargi üks pool on avar, hooldatud ning on sisustatud mitmete atraktsioonidega nii lastele kui spordi harrastajatele. Teine pool on tihedam ja selle tõttu pimedam ning vähem hooldatud. Detailplaneeringut kehtestatud ei ole. Pargi arengukava ja suunised on kehtestatud Tartu linna üldplaneeringuga.

Sanatooriumi park

Asub Riia tänava, Sanatooriumi tänava ja Tervise tänava vahel. Parki läbib Raja tänav. Pargis kasvavad puud on vanad, kuid samas on pargis osad, mis on korrastatud ja uuendatud. Parki läbib autotee ning alal on keskendutud sportimise võimalustele. Detailplaneeringut kehtestatud ei ole. Pargi arengukava ja suunised on kehtestatud Tartu linna üldplaneeringuga.

Joonis 1. Vaatlusesse kaasatud Tartu linna pargid

2.4 Vaatluse läbiviimine

Igat valimisse jäänud parki vaatlesin kolm korda talvel ja kevadel ning oma suuruse tõttu said Toomemägi, Raadi park, Ropka park ja Sanatooriumi park kaks vaatluspunkti eri pargi osades, et andmete kogumisel saada täpsem ülevaade.

Igas vaatluspunktis olin kokku kolmel korral talvel ja kevadel ja vaatlused kestsid kõik 30 minutit. Vaatluste aegadeks valisin sihiteadlikult aja, mil oleks võinud oodata külastamist. Valimist välja jäänud aegade puhul oli inimeste pargis viibimine ebatõenäoline, sest suur osa inimesi on tööl või hõivatud muude kohustustega.

Kolmeks kellaaegade vahemikuks said:

Tööpäevadel

- 12:00-14:00

Sellel ajavahemikul on suurim tõenäosus, et töötavad inimesed on saanud lõunapausile ning viibivad töökohast väljas.

- 17:00-19:00

Sellel ajavahemikul on võimalus tulla peale tööd või muid kohustusi parki ning puhata või kohtuda tuttavatega, lisaks pole sel kellaaajal enamasti veel pargis pime.

Nädalavahetusel

- 12:00-15:00

See ajavahemik võimaldab nädalavahetusel vabadel inimestel ja eriti peredel tulla parki ning puhata.

3. Tulemused

3.1 Funktsioonid parkides

Parkide paiknemine Tartu linnas on ebaühtlane. Enim parke asetseb arvestades ajaloolist tausta kesklinna piirkonnas või selle vahetus läheduses. Tööstusrajoonides ja linna magalates on parkide arv ja pindala väike või olematu. Samuti pole rohealad paljudes kohtades funktsionaalsed. Parkide vaatluse tulemusena võib välja tuua kaks põhilist funktsiooni: puhke- ja läbikäigu funktsioonid. Nende funktsioonide põhjal saame omakorda välja tuua enim kasutust leidvad otstarbed (vt tabel 4 ja 5), milleks on vaba aja veetmine, vastavalt kas üksi, lemmikloomaga või seltskonnaga, lõbustused lastele ehk mänguväljaku või mõne muu atraktsiooni kasutamine. Sarnaseid tulemusi on saavutatud parkide uuringutes Tallinnas, (Järv, Silm & Ahas 2006) Amsterdavis (Chiesura, 2004) ja Ankaras (Oguz, 2000). Peale igas pargis olevate funktsioonide nagu puhke ja läbikäigu on ka neid funktsioone, mis eeldavad mingisuguse ala, seadme või eseme olemasolu pargis. Näiteks eeldab kaubandusliku funktsiooni olemasolu pargis, et olemas on kaubanduslik pind või spordifunktsiooni puhul vastavate seadmete ja korras teede olemasolu.

3.2 Talvise ja kevadise pargi erinevused

Vaatlused toimusid aastaajaliste eripärade tõttu talvel ja kevadel. Talviste vaatluste puhul oli üheks funktsioonide kasutust piiravaks faktoriks hoolduse puudumine, millega kaasnes pargialal raskendatud liikumine. Kuid talvise pargi kasutusena saab eripärana välja tuua talispordialade võimaluse pakkumine, sest mitmesse parki olid rajatud suusarajad ning olemas oli võimalus sõita lumelauaga. Kevadises pargis oli sarnaselt talvele kasutust pärssivad faktorid, milleks on pargi puhtus ja kord. Kuid vaatamata hoolduse tasemele veedeti kevadel pargis pikemalt aega, kui talvel ning parkides viibis püsivalt rohkem inimesi. Kevadiste ja talviste vaatluste suurimaks vaheks saab välja tuua inimeste rohkuse erinevuse pargis ja eripärased kasutusala, mida ühel või teisel aastaajal ei ole.

Tabel 4. Inimeste poolt kasutatud funktsioonid talvel

Park/Funktsioon	Puhkamine	Sportimine	Roheline läbikäik	Koeraga jalutamine	Lõbustus lastele	Fotograafia	Kaubandus	Suitsetamis ala
Kanali	X	X	X	X	X			
Toomemägi*	X	X	X	X	X	X	X	X
Kesk	X		X		X		X	X
Vaksali	X		X	X	X		X	X
Tähtvere	X	X	X	X				
Raadi*	X	X	X	X				
Ropka*	X		X	X	X			
Sanatooriumi*	X	X	X	X	X			

*- Pargis oli kaks vaatluspunkti, kuna ala ei olnud võimalik hallata ühest punktist, kuid analüüsis kajastuvad andmed ühe terviku pargina, sest tegu on sama pargi teise territooriumiga.

Selgitused funktsioonidele

- Puhkamine- parki on tulnud aega veetma pikemaks ajaks.
- Sportimine- parki on tulnud jooksma, talvisel ajal ka suusatama, lumelauda sõitma või muud spordiala harrastama, võimalusel pargis paiknevaid treeningseadmeid kasutama
- Roheline läbikäik- pargist käiakse lihtsalt läbi, sest see jääb teekonna peale ette.
- Koeraga jalutamine- parki on tulnud jalutama koera.
- Lõbustus lastele- pargis on mänguväljakud lastele ning talvel võimalus kelgutada.
- Fotograafia- inimesed käivad fotoaparaadiga pargis ringi ning pildistavad
- Kaubanduslik- pargis on mingit teenust pakkuv ettevõtte (kohvik, kiosk)
- Suitsetamisala- parki tulid inimesed suitsetama. Suitsetamise lõpetades lahkuti.

Tabel 5. Inimeste poolt kasutatud funktsioonid kevadel

Park/Funktsioon	Puhkamine	Sportimine	Roheline läbikäik	Koeraga jalutamine	Lõbustus lastele	Fotograafia	Kaubandus	Suitsetamis ala
Kanali	X	X	X	X	X			
Toomemägi*	X	X	X	X	X		X	X
Kesk	X		X		X		X	X
Vaksali	X		X	X	X		X	X

Tähtvere	X	X	X	X				
Raadi*	X	X	X	X				
Ropka*	X	X	X	X	X			
Sanatooriumi*	X	X	X	X	X			

*- Pargis oli kaks vaatluspunkti, kuna ala ei olnud võimalik hallata ühest punktist, kuid analüüsis kajastuvad andmed ühe terviku pargina, sest tegu on sama pargi teise territooriumiga.

Selgitused funktsioonidele

- Puhkamine- parki on tulnud aega veetma pikemaks ajaks.
- Sportimine- parki on tulnud jooksmata, talvisel ajal ka suusatama, lumelauda sõitma või muud spordiala harrastama, võimalusel pargis paiknevat treeningseadmeid kasutama
- Roheline läbikäik- pargist käiakse lihtsalt läbi, sest see jääb teekonna peale ette.
- Koeraga jalutamine- parki on tulnud jalutama koera.
- Lõbustus lastele- pargis on mänguväljakud lastele ning talvel võimalus kelgutada.
- Fotograafia- inimesed käivad fotoaparaadiga pargis ringi ning pildistavad
- Kaubanduslik- pargis on mingit teenust pakkuvat ettevõtet (kohvik, kiosk)
- Suitsetamisala- parki tulid inimesed suitsetama. Suitsetamise lõpetades lahkuti.

Talviste ja kevadiste vaatluste tulemuste kokkuvõtteks, saab välja tuua, et valimi parkide järgi on Tartu linna parkides kasutusel peamised funktsioonid, mida on välja toodud ka mujal maailmas teostatud pargi uuringute analüüsis (Chiesura 2004). Kuigi on normaalne, et keslinna pargid on suurema koormuse all kui äärelinna omad, siis ei tohiks äärelinna park küllastajatest tühjaks jääda ühelgi kellaajal. Kuid siiski on igal pargil omad iseäralikud plussid ja miinused, mis vajavad individuaalset lahkamist, seetõttu esitan järgnevalt tulemused iga valimisse võetud pargi kaupa individuaalselt.

3.3 Analüüs parkide kaupa

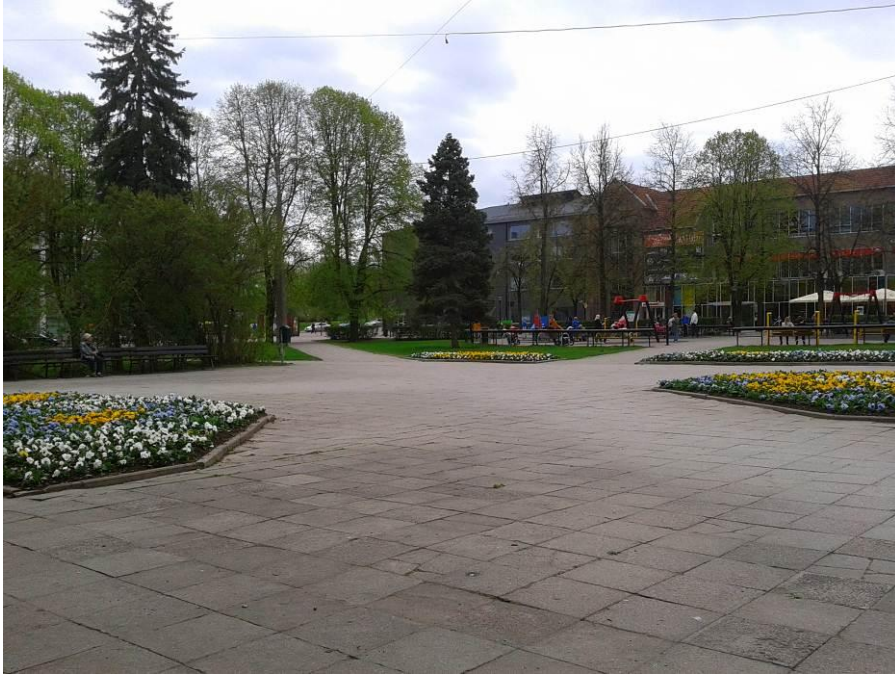
3.3.1 Keskpark

Park on oma asukoha tõttu tihedalt kasutatav ning kasutusel läbikäiguna ühest punktist teise. Aastaajaliste vahedena saab välja tuua inimeste ajaveetmise pikkuse pargis. Talvel oli trendiks läbikäik, mistõttu pargis olemise aeg oli lühike, kuid kevadel pikenes pargis olemise aeg vastavalt ilmaoludele. Pargi iseärasusena saab välja tuua tiheda lastemänguväljaku (vt joonis 2) kasutamise, mis oli pidevalt nii talvel kui kevadel täis ja kohati ülerahvastatud. Negatiivse aspektina olid pargis suitsetajad ja halvemal elujärjel inimesed, kes tarbisid ka alkoholi otse mänguväljaku taga oleval platsil, mis on ühtlasi pargi keskpunkt. Nii talviste kui

ka kevadiste vaatluste jooksul kasutati viite funktsiooni, milleks olid puhkamine, läbikäimine, mänguväljaku kasutamine ehk siis lõbustused ja ajaveetmine värskes õhus lastele, kaubandus ning suitsetamine. Pargis täitis kaubanduslikku funktsiooni R-kiosk, mis asub raekoja platsi poolses nurgas. Pargi enim kasutatavaks alaks on mänguväljaku tagune plats (vt joonis 3). Pargiala on mõlemale aastaajale vastavalt hooldatud ning on mitmekülgne oma suuruse kohta.

Joonis 2. Keskpargi mänguväljak

Joonis 3. Keskmine plats Keskpargis

3.3.2 Toomemägi

Toomemäe park on Tartu üks ajaloolistest parkidest ning suurima pindalaga. Lossi tänav jaotab pargi kaheks ning neid kahte osa ühendab Ingli sild. Talvel kasutatakse mäepinda mitmesuguste talispordialade ja talviste hobide tarvis nagu kelgutamine, suusatamine või siis lumelauasõit. Kevadel täitub park tudengitega, kes naudivad ilusat ilma ja üksteise seltskonda.

Pargi alal asub kohvik (vt joonis 4), mis leidis vaatluse ajal harva kasutust. Park on mitmekülgne nii oma planeeringu kui ka kasutusala poolest. Planeeringusse on alles jäetud mitmetasemelisus ning seda on ära kasutatud erinevate tsoonide tekitamiseks, näiteks asuvad pargi kaks mänguväljakut allpool üldist liikumispinda (vt joonis 5). Vaatluse jooksul kasutati antud pargis kõiki funktsioone, mis parkides võimalik oli, nii talvel kui ka kevadel (vt tabel 4 ja 5). Pargi põhifunktsioonideks, mis leidsid sagedamat kasutust, olid spordi-, puhke-, mängimise- ja läbikäigu funktsiooni. Fotograafia, kaubandus ja pargi suitsetamisalana kasutamine esines vähem ning nende funktsioonide kasutatavuse tõstmiseks puudusid vastavad meetmed ning arvatavasti ka vajadus. Ala on ühtlaselt hooldatud nii talvel kui ka kevadel.

Joonis 4. Kohvik Toomemäel

Joonis 5. Mänguväljak Toomemäel

3.3.3 Kanali park

Kanali park on üks uuema aja parke, kus ühelt poolt piirab parki tehisveekogu ja teiselt autotee (vt joonis 7). Park on pikk ja kitsas, ning suurem osa inimesi kasutab parki läbikäiguks, liikudes kas Annelinna poole või tulles sealt. Pargis on suurt rõhku pandud sportimisfunktsioonile, sest olemas on treeningseadmed (vt joonis 6), võrkpalliplatsid ja talvel suusarajad. Peale nende kahe funktsiooni kasutatakse parki veel puhke eesmärgil, võimalusi on ka lastele mänguväljaku ja liivakasti näol ning pargis käiakse koeraga jalutamas. Park on hooldatud nii talvel kui ka kevadel.

Joonis 6. Treening seadmed Kanali pargis

Joonis 7. Kevadine Kanali park

3.3.4 Raadi park

Raadi park on ajalooline park ning tänapäevaks on pargil kaks eriilmelist osa, mida eraldab Muuseumi tee. Linnapoolses osas asub vana dendropark ning seda kasutatakse lemmikloomadega jalutajate poolt. Mõisapoolses osas on alleed ning kõvakattega teed (vt joonis 9), kuid kõik see on vananenud. Mõlemalt pargi poolelt võis leida ohtlike, kuivanud ja murdunud puid (vt joonis 8). Peamisteks pargi funktsioonideks on läbikäik, koertega jalutamine ning sportimine. Lisaks asub mõisapoolses osas mälestusmärk, kuhu tuuakse pidevalt lilli ja küünlaid. Vaatluste ajal käis üldiselt inimesi vähe ning selle võis põhjustada puudulik pargi hooldus nii talvel kui ka kevadel. Talvel puudusid pooles pargis täiesti teed ja kevadel oli pargis palju lume alt välja sulanud lemmikloomade väljaheiteid.

Joonis 8. Ohtlik puu Raadi pargis

Joonis 9. Kõvakattega tee mälestusmärgini Raadi pargis

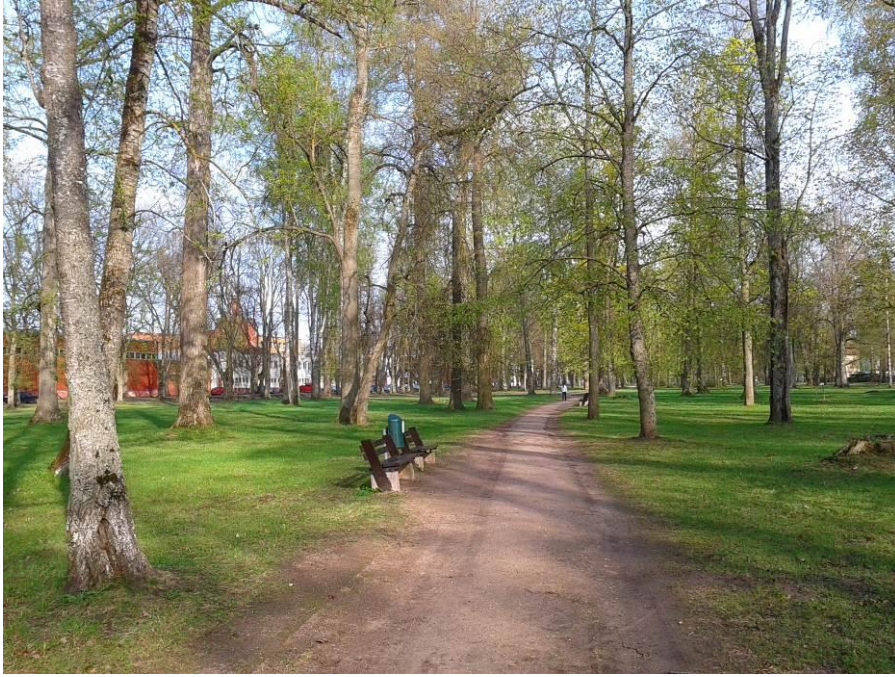
3.3.5 Tähtvere park

Park on suur ning täis vanu puid ning see põhjustab pargis ka päevasel ajal valguse nappuse (vt joonis 10). Pargi peamiseks kasutusala on sportimine, lisaks asub pargi lähedal ala, kus on nii mänguväljakud, kui ka võimalused muid spordialasid harrastada. Teisteks pargis kasutatavateks funktsioonideks on läbikäik, sest pargi servas asub bussipeatus, kuhu jõudmiseks on vaja park läbida ning veel kasutatakse parki puhkamise ja koeraga jalutamise eesmärgil. Talvises pargis on tehtud kõik vajalikud hooldused ning sama kehtib kevadise pargi (vt joonis 11) kohta ainult pargi teedel püsib pikemat aega vesi, mille aurumist takistavad pikad puud vähese valguse tõttu. Funktsioonide kasutatavuse poolest polnud aastaegade vahel vahet ning ka parki külastati ühepalju.

Joonis 10. Pargi puud Tähtvere pargis

Joonis 11. Tähtvere park kevadel

3.3.6 Vaksali park

Park on väiksem, kuid korras hoitud ning parki on investeeritud nii uute pinkide kui mänguväljaku näol (vt joonis 12). Pargis veedeti aega pikemalt ning suurem osa rahvast oli nooremapoolne, sest pargi kõrval asub Miina Härma Gümnaasium. Peale puhke- ja sotsiaalse lävimise funktsiooni leidis rohket kasutust mänguväljak, koeraga jalutamine ning pargi lihtsalt läbimine. Pargi territooriumil asub ka R-kiosk, mis täidab kaubanduslikku funktsiooni, lisaks käidi pargis suitsetamas. Talvise ja kevadise pargi kasutuse vaheks saab tuua ajalise kohale jäämise ja hulga vahel. Kevadel jääd parki pikemaks ajaks ning neid, kes jäid, oli rohkem. Pargi hooldustase on nii kevadel (vt joonis 13) kui ka talvel hea ning ainukeseks miinuseks saab tuua suured augud teedes, mis vihmasel ajal muudavad pargitee läbimatuks.

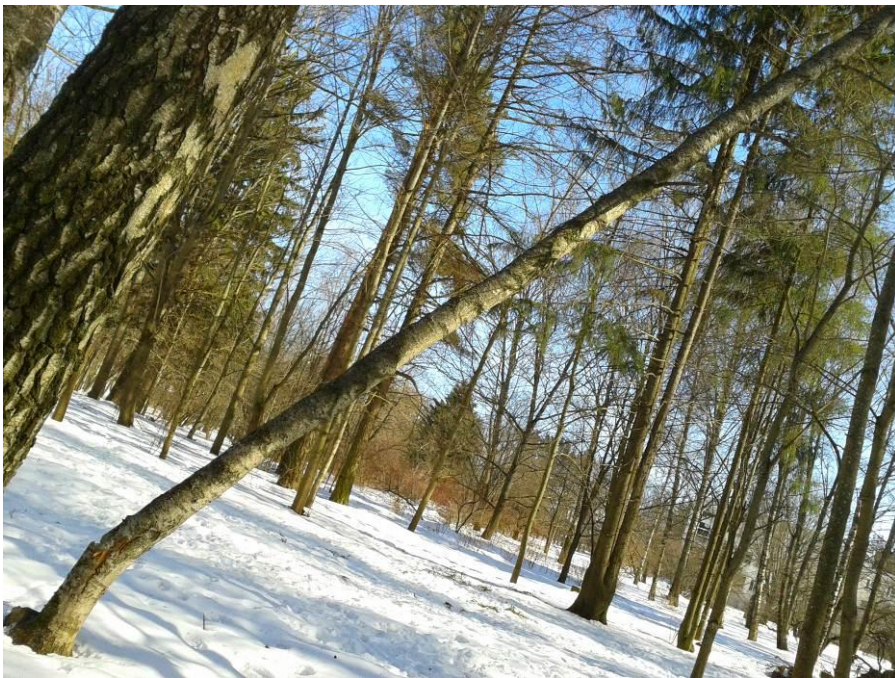
Joonis 12. Mänguväljak Vaksali pargis

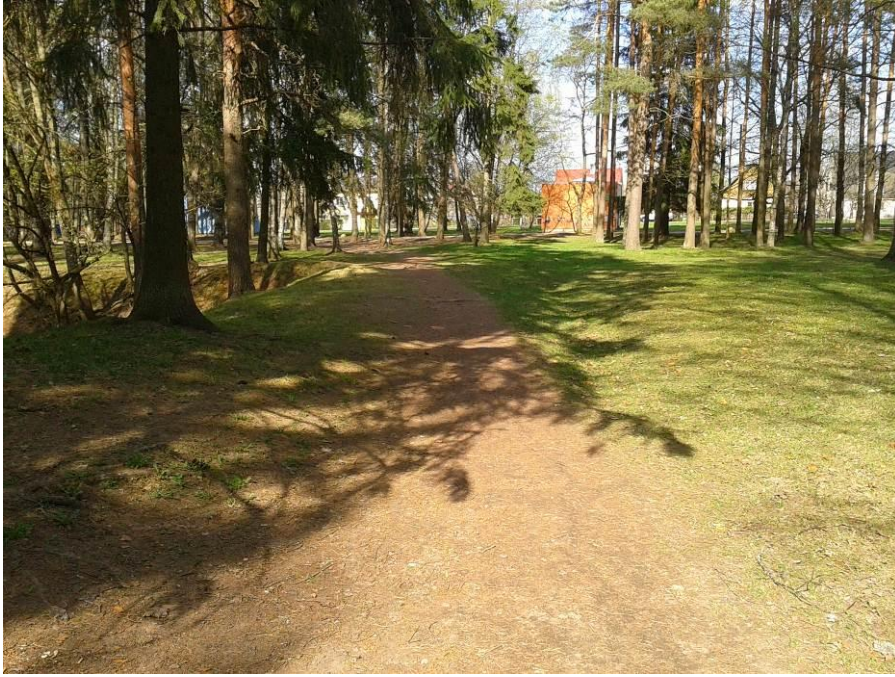
Joonis 13. Vaksali park kevadel

3.3.7 Sanatooriumi park

Park on väga konkreetne ning alad, mida kasutatakse leiavad tihedat kasutust. Põhifunktsioonid on tervise ja sportimise peale pandud. Tervet ala läbib jooksurada, mis on hooldatud nii talvel kui kevadel, lisaks asub alal treeningseadmete plats. See park on ainus, mille puhul ei ole häirivaks faktoriks ala jaotumine kaheks Raja tänava tõttu. Talvises pargis on olemas veel suusarada ning hooldatud jooksurada. Kevadel saab jooksurada puidu laastudest katte ning sama tehakse ka treeningseadmete platsil. Park on ka igal aastaajal üsna valguse rohke (vt joonis 15) vaatamata suurtele puudele. Peale põhifunktsiooni sportimise, leiab park veel kasutust lemmikloomadega jalutajate ja läbikäijate poolt. Vähesemal määral kasutatakse parki puhke eesmärgil ja laste poolt. Pargi negatiivseks pooleks on selle suur võsastunud ala (vt joonis 14), mis on selle hoolduseta jätmise tõttu kasutuseta. Kuid kui see välja jätta, on park korras hoitud oma põhieesmärgi: kasutajate jaoks.

Joonis 14. Hoolduseta ala Sanatooriumi pargis

Joonis 15. Sanatooriumi park kevadel

3.3.8 Ropka park

Ropka park on suur ning hoolduselt ja planeeringult jaotunud kaheks. Mõisapoolne osa ning raudteepoolne osa, mida jagab Ropka tee. Mõisapoolsesse ossa on juurde ehitatud lastele mänguväljakuid ning sportimiseks erinevaid pallimängu platse. Raudteepoolsel osas on jäetud kasvama tihedalt puud, seal on pimedam ning vähem funktsioone. Poolte kasutuses esines suuri vahesid, sest mõisapoolne osa jäi talvel praktiliselt kasutuseta, maas olid küll suusa rajad, kuid teid sinna sisse ei lükatud ning seetõttu oli liikumine seal raskendatud. Raudteepoolses osas käis rohkem inimesi ning seal oli elementaarne hooldus tehtud, kuid puudusid võimalused, mis teise pargipoolle peal olid. Kevadel oli külastatavuse vahe väiksem, sest kasutust leidsid mõisapool olevad spordiplatsid, kuid maa on kohati väga soine ning iga väiksem vihm tekitab suured püsivad lombid (vt joonid 16). Raudteepoolne osa oli kevadel kuiv, kuigi kohati olid teed auklikud. (vt joonis 17). Funktsioonid, mida pargis kasutati nii talvel, kui ka kevadel olid läbikäik, puhke, koeraga jalutamine, spordi ja talvel võimalused lastele (kelgutamine). Talvise ja kevadise pargi kasutuse suurimaks vaheks on ühe pargipoolle tühjaks jäämine. Hooldustase on pargis nõrgemapoolne, kuigi suur ala pargist on saanud uuendusi.

Joonis 16. Mudane ja vesine mõisa poolne osa Ropka pargis

Joonis 17. Raudtee poolne osa kevadel Ropka pargis

3.4 Võimalused olukorra parandamiseks

Tartus on mitmeid parke ning on arusaadav, et kõiki korruga pole realselt võimalik uuendada. Inimesed kasutavad parkides neid funktsioone, millest nad on teadlikud ja mida on rohkem esile tõstetud. Samas, kui pargis on funktsioon olemas, aga seda võimalust ei ole reklaamitud või puudub isegi juurdepääs, siis jääb see kasutusetu.

Kõige esmaselt tuleks linnal üle vaadata parkide hoolduskavad, sest kui pargis on palju prahti maas, teed amortiseerunud, ligipääsmatu ja vananenud, siis käib seal vähem inimesi. Suuremateks pargi hooldustöödeks tuleks korraldada ühisaktsioone ja ettevõtmisi kampaaniate korras. Üle tuleks vaadata parkide maa-alad ja teha vastavad kavad, mille alusel toimuksid korrastustööd ja ümberkujundused, mis vastaksid mõistlikuse printsiipidele. Kindlasti tuleks ratsionaalse ja uuendusliku pilguga vaadata üle võsastunud parkide osad, avalikul arutelul leida nende jaoks sobivad lahendused ja tekitada juurde linnakodanikule uusi ja huvitavaid võimalusi parkide külastamise laiendamiseks. Ka kaubanduslik pool on parkides olematu ja välja arendamata. Kioskid, mis paiknevad pargi servas on ainukesteks kaubandusliku külje esindajateks. Kasutamata võimaluseks on kohvikulaadsete teenindusettevõtte puudumine.

Funktsioonide kasutatavust pärsib ka nendest mitteteadmised. Kui linnaelanik ei tea, et pargis saab näiteks suvel piknikku pidada või talvel suusatada, siis ta ei kasuta neid funktsioone. Erinevatest võimalustest parkides tuleks omavalitsusel jagada rohkem informatsiooni. Lisaks võiks koostada ühtse ankeetküsitluse, kus pargi külastaja saab ära märkida pargi plusse ja miinuseid ning mida ootab pargialalt veel. Seda saab hilisemate funktsioonide liitmisel pargialale ära kasutada, sest pole mõttekas tekitada funktsioone, millel pole kasutajaid.

Pargi kui roheala ja rohevõrgustiku osana on väljatoodud ka Tartu linna üldplaneeringus soov luua katkematu rohevõrgustik linna. See võimaldaks inimestel läbida soovitud vahemaa liikudes vaid mööda rohealasid ja parke, ka edendaks selline võimalus spordi tegemist. Kokkuvõtvalt on hetkel funktsioonide arenduse takistajaks parkides inimese enda tegemata jätmised korrapärase hoolduse ja uuenduste näol.

Kokkuvõte

Linnaparkide funktsioonid ja nende kasutatavus on seotud nii pargi asupaiga, seisukorra kui ka pakutavate võimalustega. Mitmekesisemad ja paremini hooldatud pargid asuvad linna keskses ja selle ümbruses, sest seal käib igapäevaselt rohkem rahvast, kelle hulka kuuluvad ka turistid. Uurides linna parkide igapäevast kasutust saab tulemuste põhjal välja tuua täpsemad probleemid ja kitsaskohad, mis vajavad lahendamist.

Käesoleva töö eesmärgiks on tuua välja Tartu linna parkides hetkel kasutatavad funktsioonid ja nende tulemuste põhjal tuua välja soovitusi olukorra parandamiseks. Vaatluste jooksul keskenduti kaheksale pargile, mis esindaksid erinevaid pargi liike Tartus.

Vaatlusest saadud tulemuste põhjal selgub, et Tartu parkides on peamiselt kasutusel viis funktsiooni, milleks on puhke, läbikäigu, spordi, lemmikloomaga jalutamine ja võimalused lastele. Ülejäänud funktsioone kasutati harvem, sest nende kasutust polnud võimalik või soovitud propageerida. Kõrvutades erinevaid parke saab selgelt välja tuua kesklinna piirkonda jäävate parkide kasutatavuse mitmekesisust. Selle on põhjustanud nendele aladele pidevalt suurem tähelepanu ja lisaks kesklinna tuntus kui turismile suunatud piirkond. Nädalavahetusel ilmnes kõigis vaatlusesse hõlmatud parkides suurem funktsioonide kasutatavus, kuigi ka siis sai selgelt eristada kesklinna ja äärelinna parkide kasutust.

Vaatluse käigus saadud info põhjal on viiest põhifunktsioonist kaks, mis on kasutusel kõigis parkides ja nendeks on puhke- ja läbikäigu funktsioon. Selle on põhjustanud nende funktsioonide tuntus ja soov ühendada oma liikumisi rohealadega. Võrreldes parke omavahel selgub, et enim funktsioone on Toomemäel ja kõige vähem on neid Tähtvere ja Raadi pargis. Hetkel on Tartu parkides kasutusel üksikud funktsioonid ning suurem osades parkides puudub pargisisene tasemelisus.

Selleks, et pargid oleksid laialdasemalt kasutusel, võiks üle vaadata pargi seisukorra ning ligipääsetavuse. Sest hetkel võib osade parkide puhul puududa võimalus sinna pääseda, sest teed on liiga porised või puuduvad talvise pargi puhul üldse teed. Lisaks peaks propageerima kindlaid võimalusi pargis, mida hetkel ei märgata ning seega ei kasutata. Hetkel on suurimaks parkide multifunktsionaalsuse kasutamist pärssiv faktor parkides valitsev kord, mis võib tekitada vastumeelsust veeta aega parkides.

Uurimus annab üldpildi, mis funktsioone kasutatakse Tartu linna parkides. Kuid, et saada täpsemat ja konkreetsemat analüüsi antud teemal, ei piisa kaheksa pargi vaatlusest. Tulevaste uuringute toimumisel võiks vaadelda rohkem parke ning juhuslikkuse vältimiseks käia igas pargis ühel ajalisel perioodil mitu korda.

Functionality of parks in the city of Tartu

Rauno Aljas

Summary

The usage of city parks depends on many aspects, for example the location, condition and how many functions are in the park. When we study city parks closely, we can see certain problematic areas by analyzing the results of different park observations and with that knowledge offer better solutions.

The purpose of this paper is to find what functions are used in Tartu city parks and how they could be changed for the better. The observation method was used to gather the data from the eight city parks. Overall every sample park had three observations at winter and spring. The pattern of the observation was two during weekdays and one during the weekend. There were four parks that had two observation points and they were Toomemägi, Raadi park, Ropka park and Sanatooriumi park. Every observation lasted for half an hour.

Results show that people mainly use relaxing, passing, sporting, walking with pets and children's playground functions in Tartu city parks. Rest of the functions, like commercial or photography, were used seldom, mostly due to the lack of information concerning them. Comparing different parks with each other, we can highlight the city center parks that were used more and usage was most diverse compared to the other parks. Weekend changed the using and usage of parks, but still the city center areas were more popular. From the five mainly used functions relaxing and passing was used in every sample park. Comparing function use between different sample parks showed that Toomemägi had the most functions used by visitors and Tähtvere and Raadi park had the least.

To make the parks more popular among visitors the most important aspect seems to be their general condition and ease of access, when parks are hard to get to and unkempt, then the visitor numbers reflect that. Only after the general conditions are satisfactory, is there a point for more advertising.

Käesoleva töö valmimisele kaasaaitamise eest tänan oma juhendajat Kadri Leetmaad. Lisaks tänan oma perekonda ja lähedasi, kes toetasid mind nii nõu kui ka jõuga sellel suurel vaimsel pingutusel.

Kasutatud kirjandus

Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning*, 68, 129–138.

Millwarda, A. A., Sabirb, S. (2011). Benefits of a forested urban park: What is the value of Allan Gardens to the city of Toronto, Canada?. *Landscape and Urban Planning*, 100, 177–188.

Yu, C., Hien W, N. (2006). Thermal benefits of city parks. *Energy and Buildings*, 38, 105–120.

Oguz, D. (2000). User surveys of Ankara's urban parks. *Landscape and Urban Planning*, 52, 165- 171.

Hassaan, A & Mahmoud, A. (2011). Analysis of the microclimatic and human comfort conditions in an urban park in hot and arid regions *Building and Environment*. 46, 2641-2656.

Ioja, C, I., Rozyłowicz, L iu., Patroescu, M., Nit,a, M, R., Vânau G, O. (2011). Dog walkers' vs. other park visitors' perceptions: The importance of planning sustainable urban parks in Bucharest, Romania. *Landscape and Urban Planning*, 103, 74–82.

Nurme, S., Nutt, N. (2012). Pargiterminite Seletussõnaraamat. Keskkonnaamet.

Tartu linna üldplaneering. Allikas: Tartu linnavalitsus:
[http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/fc7763c017c9f110c22568cd004625d4/ec4b0a316d0ecce0c2257aea005a90f2/\\$FILE/seletuskiri.pdf](http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/fc7763c017c9f110c22568cd004625d4/ec4b0a316d0ecce0c2257aea005a90f2/$FILE/seletuskiri.pdf) - 13.07.13

Joonis 1. Valimisse kuuluvate parkide asumine Tartus

Looduskaitseeadus. Allikas: Riigiteataja:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/118042013003?leiaKehtiv> - 13.07.13

Planeerimisseadus. Allikas Riigiteataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13328539?leiaKehtiv>
– 13.07.13

Tartu linna arengukava. Allikas: Tartu linnavalitsus:
<https://www.tartu.ee/data/Tartu%20linna%20arengukava%20aastateks%202013-2020.pdf>
13.07.13

Toomemäe üldplaneering. Allikas: Tartu linnavalitsus:
http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/YP_toomemaeyp - 13.05.13

Tartu valla lõunaosa detailplaneeringu II etapp. Allikas: Tartu vallavalitsus:
http://failid.artes.ee/Heiki/Raadi/Tartu_valla_lounaosa_II_etapp_tekst_20-07-2011.pdf -
13.05.2013

Eesti rahvamuuseumi ja Tartu valla lõunaosa detailplaneeringu I etapp. Allikas: Tartu vallavalitsus:
<http://tartuvv.planet.ee/failihaldus/planeerimine/Planeeringud/Detailplaneeringud/Kehtestatud%20detailplaneeringud/Tila%20K%C3%BCla/Tartu%20valla%20I%C3%B5unaosa%20detailplaneeringu%20I%20etapp/seletuskiri.pdf> - 13.05.2013

Iain, H. 2000. Qualitative research methods in human Geography. Oxford, University Press.

Keith, F, Punch. 2005. Second edition: Introduction to social research quantitative and qualitative approaches. London, Sage Publications.

Ülle, G., Silja, K., Katrin, K., Andres, L., Kersti, L., Juhan, M., Kersti, L., Juhan, M., Ilme, M., Sulev, N., Nele, N., Urve, S., Tiina, T. 2007. Eesti parkide almanahh. Tallinn, Kroonpress.

Piret, P., Anneli, R., Urve, S., Tiina, T. 2009. Eesti parkide almanahh 2. Tallinn, Kroonpress.

Piret, P., Urve, S., Tiina, T. 2012. Eesti parkide almanahh 3. Tallinn, Print Best.

Olev, A., Silja, K., Kersti, L., Urve, S., Tallinn, T., Kuuskemaa, J. 2007. Eesti pargid 1. Tallinn, OÜ Greif, AS Varrak.

Olev, A., Silja, K., Piret, P., Urve, S., Veersalu, T., Möllits, H. 2012. Eesti pargid 2. Tallinn, OÜ Greif, AS Varrak.

Madanipour, A. 2010. Whose public space? International case studies in urban design and development. London & New York, Routledge.

Ercan, M, A. 2010. Less public than before? Public space improvement in Newcastle city centre. Whose public space? International case studies in urban design and development. London & New York, Routledge.

Rogers, P. 2006. Youth, urban management and public space: reconciling social exclusion and urban renaissance. Whose public space? International case studies in urban design and development. London & New York, Routledge.

Garba, S, B. 2007. Change in the public space of traditional Hausa cities: a study of Zaria. Whose public space? International case studies in urban design and development. London & New York, Routledge.

Madanipour, A. 2004. Marginal public spaces in European cities. Whose public space? International case studies in urban design and development. London & New York, Routledge.

Menendez, L, G., Salazar, S, del S. 2007. Estimating the non-market benefits of an urban park: Does proximity matter?. Land Use Policy.

Mandeli, K, N. 2010. Public spaces within modern residential areas in Jeddah, Saudi Arabia. Whose public space? International case studies in urban design and development. London & New York, Routledge

Dyck, Van, D., Sallis J, F., Cardon, G., Deforche, B., Adams, M, A., Geremia, C.,

De Bourdeaudhuij, I. 2013. Associations of neighborhood characteristics with active park use: an observational study in two cities in the USA and Belgium. *International Journal of Health Geographics*.

Ngesana, M, R., Karimb, H, A., Zubirc, S, S. 2012. Human Behaviour and Activities in Relation to Shah Alam Urban Park during Nighttime. *Social and Behavioral Sciences*.

Loukaitou-Sideris, A., Sideris, A. What. 2009 Brings Children to the Park? Analysis and Measurement of the Variables Affecting Children's Use of Parks. *American Planning Association*.

Keppart, V. 2009. Parkide elurikkusest. Eesti parkide almanahh 2. Tallinn, Kroonpress

Bachin, R, F. 2003. Cultivating unity: The changing role of parks in urban America. *Places*, College of Environmental Design, UC Berkley.

Foreman, A. 2013 Park of Ages Far more than just an urban retreat Hude park is a living archive of british culture and history. *The American Scholar*.

Bennett, P., Renne, J, L. 2010. Giving parks back to people: a transportation study of New Orleans City Park with implications for improving public health. *Planning and Urban Studies*, University of New Orleans.

Tartu linna üldplaneering: <http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/%C3%9CP-0065>
28.07.13

Tartu linna keskkonna arengukava 2006- 2013: www.tartu.ee/data/keskkonna_arengukava.doc
07.08.13

Tartu ja Tartlane 2008:

[http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/ba81a8f4667e5c24c22574f300499d06/\\$FILE/Arvamusaruanne.pdf](http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/ba81a8f4667e5c24c22574f300499d06/$FILE/Arvamusaruanne.pdf) 28.07.13

Tartlane ja keskkond 2011:

[http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/9ec052e5977fb88c2257941002cbf53/\\$FILE/Tartlane%20ja%20keskkond_2011_aruanne.pdf](http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/236552664d75f727c2256c4b00207453/9ec052e5977fb88c2257941002cbf53/$FILE/Tartlane%20ja%20keskkond_2011_aruanne.pdf) 28.07.13

Riia linna koduleht:

https://www.riga.lv/EN/Channels/About_Riga/Riga_in_numbers/default.htm 07.08.13

Järv, O., Silm, S., Ahas, R. 2006. Tallinna rohealade külastatavus ja külastajate hinnangud. Tartu Ülikool, Bioloogia-geograafiateaduskond, Geograafia instituut.

Joonas, M. 2013. Türgi kohus tühistas otsuse peatada Gezi pargi arendusprojekt. Läbipaistev meedia, Telegramm.

Tartu arengustrateegia 2030: www.tartu.ee/data/TARTU_2030.doc 07.08.13

Paju, M. 2012. Pargid- Võlu ja Valu. Keskkonnaamet.

Oxford Dictionaries:

<http://oxforddictionaries.com/definition/english/observation?q=observation> 07.08.13

Lisad

Lisa 1

Vaatlusankeet

Vaadeldav park	
Kuupäev	
Kellaaeg	

Vaatluspunkti kirjeldus:

Pargi kirjeldus: (Seisukord, funktsioonid, iseärasused)

Millised inimesed viibivad vaatluse ajal pargis ning mida nad pargis teevad? Millist pargi funktsiooni need inimesed kasutavad ning mis viitab sellele?

Lisatähelepanekud vaatluse ajal

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ **Rauno Aljas** _____

(autori nimi)

(sünnikuupäev: _____ **09.06.1991** _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose

_____ **Parkide funktsionaalsus Tartu linnas** _____ ,
(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ **Kadri Leetmaa** _____ ,
(juhendaja nimi)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus **14.08.2013**